

29 Nisan 1960'da Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Adım Adım 27 Mayıs*

Serdar Şahinkaya**

Anayasa Tartışmaları ve 27 Mayıs tematik çerçeveli bu sayımızda Fakültemizin yaşadıklarına yer vermemek olmazdı. Bu yazı, hem hafızaları tazelemek, hem de genç kuşakları bilgilendirmek amacıyla hazırlandı. İlgili dönemin dekanı, sevgi ve rahmetle andığımız Prof. Fehmi Yavuz'un "Anularım"¹ kitabı bu konuda en önemli kaynaktır. Alpaslan Işıklı Hocamızın "Gün Doğmadan"² isimli anılarında da, 29 Nisan 1960 günü Siyasal Bilgiler Fakültesi'ndeki gelişmelere ilişkin ilginç gözlemler bulunmaktadır.

Bu iki anı, içerden tanıklık etmektedir. Bir de dışarıdan tanıklık eden, yazının ekleri arasında yer verdiğimiz süvari Yüzbaşı Fethi Gürcan'dır. Gürcan'ın anıları, o gün yani 29 Nisan 1960'da Cebece'deki Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültelerinde nelerin yaşandığını öğrenmemize imkân tanımaktadır.

Kaynak: NTV Tarih Dergisi, Mayıs 2010, S.16, s.31'den alınmıştır

* * *

Üniversite profesörleri DP İktidarı'na ateş püskürmeye, üniversite gençliği de sokağa dökülmeye başlamıştı. Hükümet, 28 ve 29 Nisan günleri İstanbul ve

(*) Yazının hazırlanması sırasında Dekanlık Fotoğraf Arşivini açan ve SBF Personel Müdürlüğü Arşivinde Prof. Fehmi Yavuz'un özlük dosyasını incelememe izin veren SBF Dekanı Sayın **Prof. Dr. Celal Göle** Hocama sonsuz teşekkürlerimi sunuyorum.

** Dr., Siyasal Bilgiler Fakültesi (Y/Z)

1 Fehmi Yavuz (1985): **Anularım**. Mülkiyeliler Birliği Vakfı Yayınları: 1. Maya Matbaacılık.

2 Alpaslan Işıklı (2002): **Gün Doğmadan**, Anı. İmge Kitabevi. 1. Basım. Kasım. Ankara.

Ankara’da miting düzenleyen üniversite gençliğinin üzerine önce polisi sürmüş, polis olayları bastırmada etkili olamayınca, Askeri Birlikler öğrencilerin üzerine gönderilmişti.

28 Nisan 1960 günü sabahı İstanbul Üniversitesi’nde başlayacağını öğrendikleri protesto gösterisini engellemek için, Vali ve Emniyet Müdürü erken saatlerde polisi üniversite bahçesine tedbir almak için gönderdiler. Öğrenciler protesto gösterisini başlatır başlatmaz polis saldırıya geçmiş, birçok öğrenci ve profesörün polis tarafından dövüldüğü çatışmalarda Orman Fakültesi öğrencisi **Turan Emeksiz** vurularak öldürülmüş, **Hüseyin Onur** ayağından yaralanmıştı. Askeri birliklerin olay yerine gelmesi üzerine öğrenciler “*ordu – gençlik el ele*” diye bağırılmaya başladı. 29 Nisan’da gösteriler Ankara’ya taşınmıştı.³

Dönemin şarkısı, Gazi Osman Paşa (Plevne) Marşı’nın uyarlanmış biçimiydi. “*Olur mu böyle Olur mu, Kardeş Kardeşi Vurur mu?*” .

* * *

SÖZ SIRASI PROF. FEHMİ YAVUZ HOCAMIZDA;

Mülkiye’yi Yüksek Okul Yapma Girişimi:⁴

Demokrat Parti iktidarı 1954’den sonra halkın, özellikle aydın kesimin sevgisini, sempatisini saygısını adım adım yitirmeye başladı. Eşim ve iki çocuğumla 1953–55 yıllarında Londra’da idim. Sonradan gelenlerle bu konuyu ara sıra tartışıyorduk. Ben Demokrat Parti iktidarından hâlâ birşeyler beklenebileceği görüşünü savunuyordum. Yeni gelenler ise: “İşler çok değişti. Senin bıraktığın Demokrat Parti hızla gerilemektedir” diyorlardı. Yurda döndükten sonra, bu görüşte olanlara ben de katıldım.

O zamanki Milli Eğitim Bakanı Atıf Benderlioğlu’nun makam odasında geçen bir olayı dile getirmekte yarar görüyorum. Benderlioğlu ile Ankara Belediye

3 “O gece, SBF yurdunda gençlerin kıyma makinelerinde doğranması hikayesi dahil, bize ulaşan söylentileri geç vakitlere kadar tartıştık. Ertesi gün, gösteri yapmak sırası bize gelmişti. SBF öğrencileri, fakülte bahçesinde toplandılar; şimdilerde vaka-i adıye haline gelmiş bulunan tarzda bağırıp çağırılmaya başladılar.” Alpaşlan Işıklı (2002) Gün Doğmadan: s.31.

4 Fehmi Yavuz (1985): Anılarım. Yazım şekli korunmuştur. Serdar Şahinkaya.

Dekan Prof. Fehmi Yavuz

2.12.1958 - 15.9.1960

1912'de doğan Fehmi Yavuz, 1937'de Siyasal Bilgiler Okulu mali şubesinden mezun oldu. Okul'a girmeden önce, Muğla'da köy öğretmenliği yapmıştı. Doktora için gittiği Almanya'dan savaş nedeniyle geri döndü. 1942'de Siyasal Bilgiler Okulu'nda asistan, 1948'de doçent, 1951'de şehircilik profesörü oldu.

Dekanlığından sonra, 1960'ta Millî Eğitim ile İmar ve İskan Bakanlıkları yaptı. 1961'de Kurucu Meclis üyesi olduktan sonra, tekrar Fakülte'ye döndü.

Başkanı iken açılan İmar Planı Yarışması hazırlık çalışmaları nedeni ile çok sıkı işbirliği yapmıştık. Millî Eğitim Bakanı olduktan sonra da ara sıra buluşuyorduk. Bunlardan birinde, odasında bulunan bir kişiye beni “Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanı” diye tanıttı. Adam hal-hatır sormadan, saldırıya geçti ve özetle şöyle dedi:

— Atıf bey, SBF başlangıçta bizim yanımızda idi, şimdi döndü.

Ben, Benderlioğluna: “Atıf bey beni tanıttınız ama beyin kim olduğunu söylemediniz. Onu öğrendikten sonra yanıtımı vereceğim” dedim. Benderlioğlu, aklımda kaldığına göre, Tekirdağı Milletvekili Dr. X. olduğunu söyledi. Ben :

—Biz hiçbir zaman filan partinin yanında, ya da karşısında olmadık. Biz hep Türk ulusunun yanında olduk. Padişahlık döneminde bile iktidarın kulu, kölesi olmadık.

Başlangıçta siz halkın yanında görüldünüz ve aynı saflarda yerimizi aldık. Sonradan siz adım adım halktan uzaklaştınız. Biz ise halkın yanındaki yerimizi koruduk. Böylece bizden ve halktan uzaklaşan sizler olmuyor musunuz? dedim.

Benderlioğlu o zatı uygun biçimde yolcu etti. Biz de teknik konuşmamızı sürdürdük.

Bu olay ve benzerleri, iktidar çevresinin SBF'yi cezalandırmaya hazırladıklarını gösteriyordu. Zafer Gazetesi'nin 5 Şubat 1960 günlü sayısının 1. sayfasında, 10 Demokrat Milletvekilinin SBF'yi, Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir Yüksek Okul durumuna getirmek için hazırladıkları Kanun Tasarısını TC. Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na sundukları haberi yer alıyordu. Bu habere o gün Ankara Radyosu da bültenlerinde yer verdi.

S. Bilgiler Fakültesini okul yapacak tasarı

Fakülte öğrencilerini temsil eden teşekkül başkanları, tasarıdan ürmediklerini, fakülteleri medreseye ifrağ edilse bile Atatürk'e, inkılaplara olan inançlarından feragat etmeyeceklerini bildirdiler

Ankara, 7 (Cumhuriyet-Telika) misretti 2. Başkanı bir bildiri yayınlamıştır. — Siyasal Bilgiler Fakültesinin okul haline getirilmesi ile ilgili kararın teklifini B.M.M. ne verilmesi üzerine bugün Fakülte öğrencileri Genel Kurul başkan Ögüt Yazman bir beyanat vermiş ve Siyasal Bilgiler Fakültesi Talebe Ce

Öğüt Yazman beyanatında B.M.M. sine sevk edilen kararın teklifini hayretle karşıladıklarını, millet hizmetinde 100 yılını idrak eden bu müessesenin memleket için — Arkası Sa. 5. Nö. 3. te —

Genel Kurul Başkanı'nun konuşması

S. Bilgiler Fakültesini okul yapacak tasarı

— Bastarın 1 inci safhede —
— İlim ve idare bağlanmadık önemini belirtmekte ve şöyle demektedir: —
— Fakültemizi okul haline getirmek teklifini haklı gösterecek bir sebep tasavvur edemiyoruz. Fakat ne olursa olsun, her zeyne rağmen, biz de bizden önceki müdriyetler gibi hürriyet ve memleket hizmetine aklı ile dolu ve basurum suuru içindeyiz. —
— Genel kurul başkanı, daha sonra, madeni bir topluluk olarak inkişaf etmeye çalışarak Atatürkün işaret ettiği yoldan yürüyüşlerini bildirmektedir. Ayrıca Talebe Cemiyeti İhtisap Başkanı, yazın dışı bildiri ile teklifin memleket münevverlerini üzmeye soktuğunu, bu olayın Fakültesin idaresi ve idare teklif cephesinden değil, yardım idaresini ellerine alarak okullara kötü bir örnek olma tehlikesinin ehemmiyetli bulunduğuna işaret etmiş ve şöyle devam etmektedir: —
«Herkes şüphelidir ki, bu tür Siyasal Bilgiler Fakültesinin idaresine ve tasarıya unvanına değil, yüzyıldan beri yaygın ideal ve imana sahip olan okullara ona bağlanmış bulguların ve fikirlerin birer örneği olarak okulların ve medreselerin yanında fakültenin bulunması yararlı değil olacaktır.»

5 Şubat 1960 tarihli Cumhuriyet Gazetesinde yer alan konuya ilişkin haber

Kaynak: Dr. Cengiz Aslantepeli (2009): *Mekteb-i Mülkiye'den Siyasal Bilgiler Fakültesi'ne 1859 – 2009. 150 Yıllık Tanıtım*. Koleksiyoncular Derneği Yayın No: 11. Ankara Üniversitesi Basımevi. Ankara.

Fakülte Yönetimi, öğretim üye ve yardımcıları gecikmeden ve gereken ağırlıklılıkla konunun üzerine eğildiler. Bu haber, kamuoyunun gündeminde, Fakültemizi ön plana çıkardı. Yerli yabancı çeşitli gazeteler muhabirlerini göndererek, telefonla, Fakültenin bu durum karşısında tutumunu, davranışının ne olabileceğini öğrenmek istediler.

Ben aynı gün basına yaptığım kısa açıklamada: “TC. Büyük Millet Meclisi'nin bu tasarıyı kanunlaştıracağına inanmıyorum” dedim.

Bu girişimin sakıncalarını ortaya koymak üzere kurulan 5 komisyon, kısa sürede raporlarını hazırladı. Basın gereken tepkiyi, ilgiyi gösterdi. Üniversite Senatosu konuyu tartıştı. Aziz Nesin'in Akşam Gazetesi'nde çıkan Üniversite'nin Kırşehirli başlıklı yazısından çokça aktarma yapıyorum.

<<Kırşehir İli'nin hangi gerekçelerle ilçe yapıldığını artık bilmeyen yok. Nasıl bir anlayış, düşünüşdür, bilinmez. Kendilerince yerinde, doğru bir gerekçeyle bir İli ilçeğe indirenler, bu başarılarından birkaç zaman sonra, bu kez o ilçeyi yeniden il yapmak için gerekçe çıkarabiliyorlar.

Kırşehirleştirme DP'nin politika güdümlerinden en belirli olanıdır. Basın öz-gürlüğünü her yandan Kırşehirleştirmek isteyen DP şimdi de, 100. yıldönümünde bulunan SBF'ye sinirlenmektedir. Onu da Kırşehirleştirmekten başka yol yoktur... Üniversitenin bir Fakültesi olan SBF. küçültülür 'siyaset okulu' yapılırsa öbür Fakülteler de bu örneğe bakıp akıllarını başlarına alır..

SBF'yi Kırşehirleştirmenin gerekçesi ne imiş, biliyor musunuz? Bu kurumu 1950'den önceki 'hakiki hüviyetine irca' imiş.

Ah ne olurdu, önce DP. kendisini 1950'den önceki 'hüviyetine irca edebilse idi>>

Ankara Üniversitesi Senatosu'nda yapılan tartışmaları şöyle özetleyeceğim:

Burada ilk karşılaşılan sorun, konunun bir "SBF sorunu değil, Üniversite sorunu olduğunu" Senato'ya kabul ettirmektir. Gerçekten üyelerden pek çoğu bu görüşte olmakla birlikte, SBF'yi yalnızlığa itme eğiliminde olanlar da vardı. Nitekim bir iki üye SBF'nin Ankara Üniversitesi içindeki yerini savunan bir rapor hazırlanmasını; SBF öğretim üyelerinin ve öğrencilerinin iktidarı eleştiren davranışlarına son vermeleri koşuluyla, bu Fakültenin desteklenmesinin uygun olacağını belirten görüşler de ileri sürmüştür.

**Öğrenci gösterilerinin arttığı 1960 yılında
SBF'li ve Hukuk'lu öğrenciler bir mitingde**

Kaynak: Dr. Cengiz Aslantepe, 2009.

Fakültemiz temsilcileri ile Senato'nun öteki üyelerinin, bu gibi öneriler karşısındaki tutumunu şöyle özetleyebilirim:

SBF. Ankara Üniversitesi'nin öteki Fakülteleri gibi bir parçasıdır. Bunun üniversite açısından tartışılması yersizdir. Öte yandan bu yola gidilecekse, her Fakültenin Üniversite içindeki yerini savunan, benzer raporlar hazırlanması gerekebilir.

SBF öğretim üye ve öğrencilerinin tutumuna gelince: Bunlar akademik özgürlük ilkesine uygun olarak, Anayasa'nın ve kanunların kendilerine tanıdığı haklardan yurttaş olarak yararlanmaktan, vicdanları uyarınca davranmaktan başka bir şey yapmadıkları kanısındadırlar.

Ankara Üniversitesi bu konuda herhangi bir karar almamış, Rektörü özel olarak, siyasal iktidar yetkilileri ile temas edip Üniversite topluluğunun bu tasarı karşısındaki üzüntülerini bildirmekle görevlendirmiştir.

Aracılık etmek isteyenler de türedi. Büyük bir Devlet Bankasının Genel Müdürü, Adnan Menderes'e gidip, şöyle dersek, her şeyin yoluna gireceğini bana, yönetim kurulu üyelerine, gözüne kestirdiği Mülkiyeli'lere anlatmaya çalıştı:

—Bütün Mülkiye, öğrencileri, öğretim üyeleri, mezunları ile emrinizdeyiz.

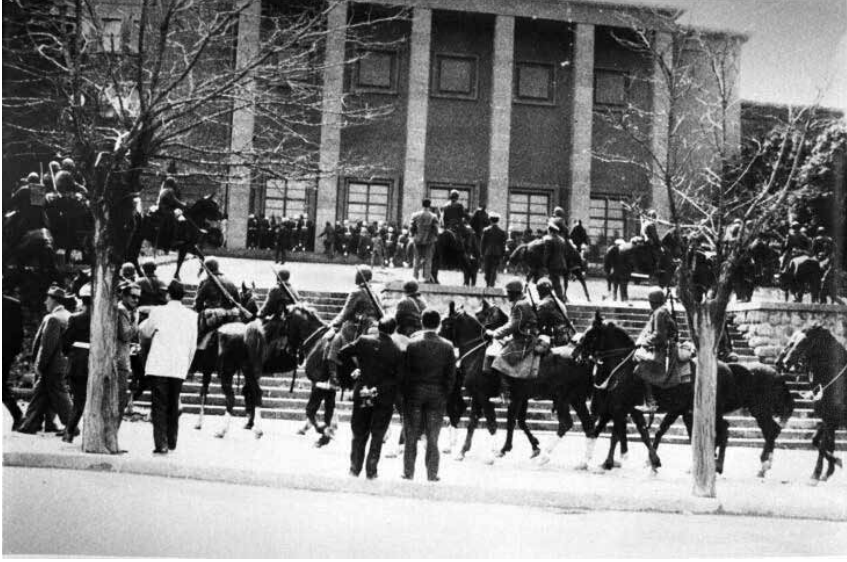
Tutumumuz ve gelişmeler şöyle özetlenebilir:

İktidara karşı Fakültenin davranışında hiçbir değişiklik olmadı. Aracıların Başbakan'ı görme önerisine uyulmadı. Yönetim Kurulumuz, Başbakan çağırırsa Dekanın yalnız gitmesini, SBF topluluğunun düşünce ve davranışında hiçbir değişikliğin olmadığını bildirmesini, kararlaştırdı. Başbakan böyle bir çağrıda bulunmamıştır.

İktidarın tutumunda bir değişiklik olamamakla birlikte, yurt içindeki önemli gelişmeler SBF'yi Yüksek Okul yapma düşünüyü arka plana itmiştir, diyebilirim. Gerçekten bu arada basını, muhalefeti susturmak, sindirmek için Tahkikat Komisyonları kurulmuş, özgürlükleri kısıtlayan önlemler getirilmiştir.

Tahkikat Komisyonu'na ben de çağrıldım. Üzerinde durdukları önemli nokta bizim CHP ile işbirliği içinde olmamız ve bunu artırma çabasını sürdürmemiz, idi. SBF'ye sık sık CHP'li Milletvekilleri geliyormuş vb. Komisyon üyeleri çok saygılı davrandılar, kahve, çay, gazoz ısmarlamakta birbirleriyle yarış ettiler. Komisyon üyelerinden yalnız Osman Kavuncu'yu anımsıyorum. Kavuncu Kayseri

Belediye Başkanı iken büyük işler yapmıştı. Türkiye'ye uzun ya da kısa bir süre için gelen yabancı uzmanlardan kimileri onun başarısını yerinde görmek için, Kayseri'ye gitmişlerdi. Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'ndeki yabancı uzmanlar, yaptıkları yayınlarda ona da yer verdiler. Kavuncu Meclise girmekle eriyip gitti, hem de Yassıadalık oldu. Bir genelleme yaparak, DP'nin gemi azıya almışçasına, demokrasiden, başta laiklik olmak üzere. Atatürk Devriminden uzaklaşması yüzünden birçok değerli gencin de çürütüldüğü söylenebilir.

29 Nisan 1960, Hukuk Fakültesi, Ön Bahçesi. Ankara

29 Nisan 1960 SBF Olayı:

İktidarın özgür basını, muhalefeti sindirme çabalarına, Tahkikat Komisyonlarının girişimlerine ilk büyük tepki 28 Nisan'da, İstanbul Üniversitesi'nden geldi.

Bu olayı anmakla yetiniyorum. 29 Nisan günü Ankara'daki Yüksek Okullar, Üniversite karıştı. Öğrenciler binalara, derslere girmiyor, slogan atıyor. Gösteri yapıyorlarmış. Biz Rektörlükte, Yönetim Kurulu toplantısındayız. Telefon durmadan çalışıyor. Hepimizin Fakültelerinde bir şeyler olduğu haber veriliyor. Toplantıyı keserek, Fakültelerimizin başına gitmeye karar verdik ve dağıldık.

Fakülteme döndüğümde, bizde aşırı bir birikimin olmadığını gördüm. Öğrenciler ve halk daha çok komşu Hukuk Fakültesi'nin bahçesinde ve de çevresinde toplanmışlardı. Biz öğretim üye ve yardımcıları yönetim kurulu üyeleri ile durumu değerlendirmeye çalışırken şu haber geldi:

“Güvenlik kuvvetleri, öğrencileri Hukuk Fakültesi binasına sokmuş, koridorlarda, sınıflarda, salonlarda kovalamaca başlamış.”

29 Nisan 1960, Siyasal Bilgiler Fakültesi Bahçesi

Kaynak: Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanlığı, Fotoğraf Arşivi

Biz hemen olayı izlemek için, pencerelere koştuk. Fakülte dışına çıktık. Hukuk Fakültesi'nin pencerelerinden atlayanlar, düşenler oluyor, biriken halk, bizim öğrenciler bunlara yardıma çalışıyordu...

Tıp Fakültesi'nin gönderdiği ambulans aralıksız çalışıyor, bunları hastahaneye taşıyordu. Ambulanslarla gidenlerin ölü, baygın, hafif ya da ağır yaralı olduğu bilinmiyordu. Ambulansın (belki de ambulansların) sık sık gelip gitmesi gerginliği büsbütün artırdı. Gösterilerin ağırlığı da bizim Fakültenin çevresine kayd.

Öğrencilerimiz Hukuk Fakültesi'nin başına gelenleri gördükten sonra bina-ya girmemekte direndiler. Güvenlik kuvvetleri Fakülteyi ve çevresini sarmıştı. Çemberi yarıp çıkmak da kolay olmuyordu. (Bir arkadaşımız 28 Nisan olayları nedeni ile İstanbul Üniversitesi Rektörü Sıddık Sami Onar'a çekmek istediğimiz telgrafı Cebeci Postanesine götürmeyi başarmıştı.) Öğrenciler itfaiye arabalarını devirdiler, hortumları kestiler; bina içinde sıralardan, sandalyelerden yararlanarak barikatlar kurdular. Bu durum birkaç saat sürdü. Akşam doğru, Fakülte giriş kapısının karşısında yüzleri Fakülteye dönük, ayakta, piyade tüfekleri ile ateşe hazır 20 kadar asker görüldü. Biz durumu balkondan izliyoruz. Bir subayın emri ile (*sonradan bunun Sıkıyönetim Komutanı General Namık Argüç olduğunu öğrendik*) yayılım ateşi başladı. Önce çatının altına doğru ateş edildiği anlaşılıyordu. Ateş emri verenin, eliyle işaret ederek, ateş alanını aşağıya kaydırıldığını gördük ve hemen balkona yattık. Sürünerek içeriye girip çıkıyor, bundan sonra neler olabileceğini anlamaya çalışıyorduk. Bu arada, yerde uzanan bir Harbiye öğrencisinin telefonla, olup bitenleri bir yere duyurmaya çalıştığı dikkatimi çekti.

29 Nisan 1960, Siyasal Bilgiler Fakültesi Bahçesi

Kaynak: Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanlığı, Fotoğraf Arşivi

Öğrenciler içeriye kaçtı. Öğretim üye ve yardımcılarının pek çoğu Dekanlığa doldu. Hukuk Fakültesi'nin başına gelenlere biz de uğramağa başlamıştık.

Ben koşarak, Cebeci Caddesi'nin kavşağına ulaştım. Orada Ankara Valisi, Emniyet Genel Müdürü, Sıkıyönetim Komutanı, daha başka görevliler ve yetkililerle karşılaştım. Sıkıyönetim Komutanı Namık Argüç'e:

—İstedığınız oldu. Öğrencilerle güvenlik kuvvetleri oradan oraya koşturuyorlar. Kan gövdeyi götürebilir. Bu durumda en uygun olan, Güvenlik kuvvetlerini binanın dışına çıkarmaktır. Ben öğrencileri, herhangi bir olaya neden olmadan binadan çıkarıp evlerine, yerlerine göndermeye söz veriyorum dedim.

Argüç Paşa “Binadan çıkarken, ya da yollarda uygunsuz hareketlerde bulunurlarsa” dedi. Ben “kesinlikle bu olmayacaktır, çıkacak olaylardan ben sorumluyum” dedim.

Namık Paşa'nın bu pazarlığa aklı yattı. Ankara Emniyet Müdürü, bir binbaşı, emniyet kuvvetlerini binadan çıkarma işini üstlenmeye hazırıldı.

29 Nisan 1960, Siyasal Bilgiler Fakültesi Bahçesi

Kaynak: Siyasal Bilgiler Fakültesi Dekanlığı, Fotoğraf Arşivi

Ankara Valisi, pişmiş aşı soğuk su katarcasına:

—Paşam, Paşam önce elebaşları⁵ versinler, sonra binayı boşaltalım demez mi? Ben Valiye dönerek:

—Benim size vereceğim elebaşı niteliğinde kimse yoktur. Eğer onların başında ben geliyorsa, önce beni tutuklar, götürürsünüz, sonra da yöntemlerinizi uygulayarak, öteki elebaşlarını bulursunuz, dedim.

Namık Paşa sağduyusunu kullandı, koluma girdi, onlardan 5 – 6 metre uzakta, pazarlığı yineledik ve hemen Ankara Emniyet Müdürü ve birkaç subayla içeriye koştuk. Çok kısa bir sürede emniyet kuvvetleri dışarıya çıkarıldı, örgenciler, öğretim üyeleri birer ikişer binadan ayrıldı. Böylece Hukuk Fakültesinin başına gelenler bir ölçüde bizim de başımıza gelmemiş oldu.

Ben bir Tıp Fakültesi öğretim üyesinin arabası ile hastaneleri dolaşım, yaralıları ziyaret ettim. Ayakta tedavi görenler, hatta yatırılanlar, fişlere geçirilmek korkusu ile kimliklerinin yazılmasını istememişler. Hastane görevlileri de buna gerek duymadan ellerinden geleni yapmış. Bu nedenle ziyaretimiz, büyük ölçüde anonim kaldı.

Cebeci Caddesi, uzun süre, araba trafiğine kapatıldı. Olayı duyan binlerle, belki onbinlerle Ankaralı kadın, erkek, büyük küçük, çoluk çocuk, Kurtuluş’la Dikimevi arasında, tam anlamıyla “sessiz” diyeceğimiz yürüyüş yaptılar, gidip geldiler. Halk 29 Nisan SBF olayına **KANLI CUMA** adını takıvermişti.

* * *

29 NİSAN 1960 GÜNÜNÜ BİR DE ALPASLAN IŞIKLI HOCAMIZIN SATIRLARINDAN ÖĞRENELİM⁶:

İnek Bayramının Kırmızı Boyası ve 27 Mayıs

(...)

Sıkıyönetim emrindeki atlı birlikler gençleri kuşatma altına aldı. Gençlerin dağılacağı yoktu. Bu arada, iç yüzünü benden başka çok az kişinin bildiği ilginç bir olayı anlatmadan geçmemem gerekir diye düşünüyorum.

5 Ek 4’de yer alan Yüzbaşı Fethi Gürcan’ın anlattıkları arasındaki konu ile ilgili satırlar; “NamıkArgüç, 3 Bölüğün Hukuk Fakültesi bahçesine girmesine emir vermiştir. O sırada bahçede bulunan öğrenciler Namık Argüç’ün Fakülteye geldiğini görünce ordu ve general lehine tezahürata başlamışlar ve asker in bahçeden geri çekilmesi halinde dağılacaklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin bu istekleri olumlu karşılanmış ve asker bahçeden çıkarak fidanlıklara doğru giderken, Ankara Valisi ile Emniyet Genel Müdürü Cemal Göktan ve birkaç sivil şahıs olay yerine gelmişler ‘Hukuk Fakültesi’nden 20 ve Siyasal Bilgiler’den 100 kadar piçin alınması lazım geldiğini ve o zaman bunların bellerinin kırılacağı’ şeklindeki konuşmaları üzerine, Sıkıyönetim Kumandanının verdiği bir emirle 3. ve 4. Bölükler tekrar fakülte bahçesine girmişler ve öğrencileri cop kullanarak binaya sokmaya çalışan emniyet mensuplarına yardıma başlamışlardır. (Bu konuşmalar tanıklarca duyulmuştur)” şeklindedir.

6 Alpaslan Işıklı hocamın, bu sayıdaki yazısında bu olay çok daha genişçe anlatılmaktadır. Serdar Şahinkaya.

SBF'nin ünlü bir İnek Bayramı vardır. İnek Bayramı, her yılın sonunda öğrencilerin mizah ustalığının sergilendiği birkaç günlük bir eğlence ve özeleştirici ortamı oluşturur. O yılki İnek Bayramı için alınan kırmızı boyalar, bambaşka ve hiç tahmin edilemeyecek bir işlev gördüler. Fakültenin etrafı atlı birlikler tarafından kuşatılınca, bu boyaları kullanarak geniş karton kâğıtlara “ya hürriyet, ya ölüm!” yazarak fakülte binasının caddeden görünen duvarlarına astık. Aceleyle ve özentisiz yazıldığı için, boyalar, yer yer akıp damlamış, uzaktan bakıldığında kanla yazılmış görüntüsü veriyordu. Bu yazının, bizim maksadımızı çok aşan sonuçları oldu.

27 Mayıs'ın ardından Altan ve Örsan Öymen'in hazırlayıp yayınladıkları bir yazı dizisinde, SBF öğrencilerinin, Fakültelerinin duvarına kanlarıyla “ya hürriyet, ya ölüm” yazdıkları anlatıldı. Bundan kısa bir süre sonra aynı haber, ünlü Amerikan dergisi Time'da da yer aldı. Kuşkusuz, Fakülte binasına doğru ateş açılmış, duvarlar delik deşik edilmişti. Ancak, kaçarken kolunu bacağını inciten arkadaşlarımızın dışında yaralanan olmamıştı.

Bu haberi okuyunca, farkında olmadan Amerikalıları da işletmişiz diye düşündüğümüz oldu. Ancak, aradan geçen zaman boyunca olaylar üzerinde düşündükçe, kimin kimi nasıl işlettiği konusunda farklı bir takım boyutlar ortaya çıkmaya başladı. Acaba, 27 Mayıs'ın Amerika ile bağlantılı bazı dış boyutları var mıydı?⁷

* * *

FEHMİ YAVUZ HOCA'NIN ANILARI İLE GELİŞMELERİ İZLEMİYİ SÜRDÜRÜYORUZ:

29 Nisan'ı izleyen günlerde, binanın cephesindeki kurşunlamadan ötürü kırılan camları, çerçeveleri, binanın içindeki kurşunlanan yerleri, kan lekelerini vs. görmek için gelenlerin sayısı durmadan artıyordu. Partililer, Parlamenterler, dostlar Dekanlığa kadar gelip geçmiş olsun dileklerinde bulundular. Ankara'ya kısa bir süre için uğrayanlar bile, olay yerine geliyor, ağızdan bilgi alıyordu. Bunların çarpıcı özelliği duyduklarını, gördüklerini, Kanlı Cuma deyiminin ne anlama geldiğini yurdun dört bucağına yaymak olmuştur.

Namık Paşa 30 Nisan sabahı hiç o değilden, Fakülteye uğradı. Kendisini ve yanındakileri Dekanlık odasına aldık. Çay kahve ikram ettik. Ben, bir gün önce olup bitenlere değinmemek için çaba gösteriyordum. Sıkıyönetim Komutanı'nın bir yerde 3–5 dakikadan fazla kalamayacağımı düşünerek:

---

7 Alpaslan Işıklı (2002) Gün Doğmadan. s.31–32

— Paşam siz Kore ‘ye de gitmişsiniz değil mi? dedim.

Paşa Kore anılarından, kendine göre seçmeler yapmaya başladı.

Bir kaç dakika geçmeden, bir subay içeriye girdi ve Paşa’ya, Gazi Eğitim Enstitüsü yöresinde güvenlik kuvvetleri ile öğrencilerin çatıştığı haberini verdi. Paşa ve yanındakiler ayrılıp gitti.

30 Nisan günü, üniversitenin, bir ay süre ile tatil edildiği, öğrenci yurtlarının kapatıldığı ve yurtlarda barınan öğrencilerinin memleketlerine gitmelerinin kararlaştırıldığı haberi geldi.⁸

İktidarı kuşatan bunalım çemberi durmadan yoğunlaşıyor, daralıyor ve kırılmaz boyutlara ulaşıyordu.

1960 Mayıs’ında olup bitenler arasından, Üniversiteleri ve de Fakültemizi ilgilendiren olaylardan şu örnekleri vermek isterim:

1 Mayıs’ta, Menderes bir radyo konuşmasında Fakültemizden “Siyasal Bilgiler Okulu” diye söz etmiştir.

**Hükümeti protesto için düzenlenen 555 K gösterisi;
5’inci ayın 5’inci günü saat 5’te Kızılay Meydanı.**

Kaynak: www.editorler.org. Erişim tarihi: 26 Mayıs 2010

8 O dönemin son sınıf öğrencilerinden Utku Acun’un Dekan Fehmi Yavuz Hocaya yazdığı satırlarda dönemin atmosferi çok güzel özetleniyor. Bakınız: Ek: 1 ve Dekanın öğrenciye yanıtı için de Bakınız Ek: 2.

5 Mayıs bilindiği gibi **555 K.** günüdür. (Beşinci ayın, beşinci günü, saat beşte Kızılay’da yapılacak büyük mitinge çağrı parolası) onbinlerce Ankaralının, öğrencinin, öğretim üyesinin, birkaç dakika içinde toplanıverdiği bu mitingde öğretim üyelerimizden, öğrencilerimizden gözaltına alınanlar olmuştur. Aynı gün Hukuk Fakültesi’nde, önceden düzenlenmiş ve davetiyeleri gönderilmiş olan, NATO Genel Sekreteri Spaak’ın konferansı yapılamamıştır.

5 Mayıs’ta bir Japon Profesörüne onursal doktora verilmesi töreni vardı. Tören Dil ve Tarih – Coğrafya Fakültesi konferans salonunda yapılacaktı. Tören Rektörlüğün bir odasında 10 – 15 kişinin katılmasıyla yapıldı. Yaşlı Japon Profesör kendisi gelememiş yine Profesör olan oğlunu göndermiş. Babasının Dr. diplomasını alırken, Japon Profesör yaptığı konuşmayı şu sözlerle bitirdi:

— Bu görkemli töreni bütün ayrıntılarıyla babama anlatacağım.

11 Mayıs’ta, Ankara’da bulunan bir grup Fransız Kaymakamı ile SBF’de bir toplantı yapılması önceden planlanmıştı. SBF’nin duvarlarındaki, pencere ve kapılarındaki kurşun izlerini, içerdeki kan lekelerini misafirlere göstermemek için, toplantı Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi’nde yapıldı.

11 Mayıs akşamı Rektör vekili evime telefon ederek şunları söyledi:

-Milli Eğitim Bakanlığı Müsteşarı bana telefon etti.. Sıkıyönetimin sözlü emri varmış. Hemen yarın SBF’deki 29 Nisan’dan kalma bütün izleri kaldırmak üzere harekete geçeceksiniz. Rektör vekili ile aramızda şöyle bir konuşma oldu.

Ben:

— Yazılı emir versinler, O

— Onları kapatmak istemiyor musunuz? Ben,

— Yazılı emir geldikten sonra düşünürüz. O,

— Siz bilirsiniz, ben,

— İyi geceler.

Profesörler Kurulu⁹, 29 Nisan’da olup bitenleri saptayarak, Üniversite Senatosu’na bildirme kararı almıştı. Bu amaçla kurulan komisyonun hazırladığı

9 Aynı Profesörler Kurulu 27 Mayıs’tan bir süre sonra toplanarak dekanlıktan ayrılan ve İmar İskân Bakanı olan Fehmi Yavuz Hocaya “şükran borçlarını” bir teşekkür yazısı ile iletliyordu. Bakınız; Ek: 3

rapor, kurulda oybirliğiyle kabul edildi. Senato, yöntem tartışmaları yapmış raporu ele almamıştır.

15 Mayıs'ta Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan Fakülteye bir yazı geldi. Bu yazıda Fakülte'ye ateş açıldığı kabul edilmekte, ancak "Erlere havaya ateş etmeleri komutası verilmiş olmasına rağmen bunlardan bazılarının yanlışlıkla çatı altına ateş etmiş buldukları bu yüzden duvarlarda ve camlarda bazı tahribat olduğu, bu tahribatın bir an önce Fakültece tamiri gerektiği" bildiriliyordu.

Fakülte Yönetim Kurulu 16 Mayıs'ta toplanarak, Sıkıyönetim Komutanlığı'na verilecek yanıtı hazırladı ve yapılan onarımlara ait masraf faturalarının ekli olarak gönderilmesine, geri kalan onarımların yapılmasını sağlamak üzere ödenek istenmesine, Sıkıyönetim Komutanlığı'ndan bir tahkik ve tedbir heyeti istenmesine karar verdi.

18 Mayıs günü bir Kurmay Albay, bir Yargıç Yarbay, bir Yargıç Yüzbaşı bir de fotoğrafçıdan oluşan heyet Fakülteye geldi. Heyet havaya açılan ateşin bu kadar çok tahribata neden olamayacağını raporunda belirtti. Tahribatın listesi rapora eklendi. Fotoğraflar çekildi.

19 Mayıs'ta hiçbir tören yapılmadı. Ankara halkının kadın - erkek, genç - yaşlı Anıtkabri ziyaret için, sanki yarışa girdiği havası canlı olarak görülüyordu.

* * *

MENDERES'TEN GECE GELEN TELEFON

(Fehmi Yavuz Hoca'nın anıları devam ediyor)

19 Mayıs gecesi saat 24'e doğru evimin telefonu çalmağa başladı. Hepimiz yataklarımızdan fırladık. Telefonu ben açtım. Karşıdaki, Başbakanlık Özel Kaleminden aradığımı Sayın Menderes'in evinde şu numaraya (23403) telefon etmemi istediğini söyledi. O günlerde argo deyimiyile işletme amacı ile pek çok kimse rahatsız ediliyordu. Ben telefon edenin adını da sordum. H. bey imiş.

Evdekiler hep heyecanlıyız. Ben telefon etmeye hazırlanırken, eşim ve çocuklar:

— Bu kadar acele etme, 5 – 10 dakika düşün, niçin arayabilir? diyorlardı. Ben;

— Yaşım 50, bugüne kadar bir Başbakanla nasıl konuşulacağını öğrenmedimse,

5–10 dakikada mı öğreneceğim? dedim ve numaraları çevirmeye başladım. Telefon açıldı ve Menderes’le aramızda şöyle bir konuşma geçti, ben:

— Ben SBF Dekanı Fehmi Yavuz. O:

— Ben Adnan Menderes, Ben:

— Hoş geldiniz (Başbakan İzmir’den o gün gelmişti) O:

— Fehmi Bey, Fakülte binasının cephesindeki camları ve kurşun izlerini tamir ettirmek istemiyormuşsunuz, doğru mu? Ben:

— Bu nereden çıkmış, bir kesimini tamir ettirdik, hatta faturalarını da gönderdik. Geri kalanları tamir ettireceğiz. Tesbit için, Sıkıyönetim Komutanlığından bir heyet geldi. Tesbit işi de bitmiş, sayılır, O:

— Yani tarihi hatıra olarak saklamak, onun için tesbit ettirmek istiyorsunuz? Bu Mülkiye için yüz karasıdır, Ben;

— Şereftir, O:

— Yüz karasıdır, yüz karasıdır Ben:

— O halde bırakalım bunu tarih tesbit etsin.

Karşılıklı iyi gecelemler dileyerek, telefonu kapattık.

20 Mayıs’ta Profesörler Kurulumuz toplandı. Menderes, Turgutlu’ da yaptığı ve Üniversiteye ağır sözlerle çatan konuşmasında **KARA CÜBBELİLER** sözünü kullanmıştı. Kurul bu konuşmaya verilecek yanıtı hazırlamış ve Rektörlüğe göndermiştir.

23 Mayıs’ta yapılması gereken Üniversite Senatosu toplantısı Sıkıyönetim Komutanlığı’nın bütün toplantıları yasaklaması yüzünden, yapılamadı.

Böylece adım adım 27 Mayıs’ a yaklaşıldı.

TÜRKİYE
TARİH YAYINLARI
 Bibliyografyası
 Bu yayıncılık kuruluşunun yayınladığı ve
 hazırladığı eserler, bu yayıncılık
 kuruluşunun yayınladığı eserlerin
 yayıncılık kuruluşuna aittir. Bu yayıncılık
 kuruluşunun yayınladığı eserlerin
 yayıncılık kuruluşuna aittir. Bu yayıncılık
 kuruluşunun yayınladığı eserlerin
 yayıncılık kuruluşuna aittir.

Cumhuriyet

37. yıl Sayı 12.866
 Tarih ve Sayısı: Çarşamba 27 Mayıs 1960
 Cuma 27 Mayıs 1960

MAVİ MELEK
 Halkın Halkın
 SAĞLIKLI DÜŞÜNCELER
 GÜVEN

Memleketin bugünkü buhranına ve kardeş kavgasına mâni olmak üzere
Kahraman Türk Ordusu Bütün Memlekette
Dün Gece Sabaha Karşı idareyi Ele Aldı
 Mânsat tarafsız bir idarenin nezaret ve mürakabesi altında sür'atle yeni seçimlere gitmek ve
 bu âdil seçimler neticesinde hangi taraf kazanırsa idareyi onun ellerine devretmektir

27 Mayıs sonrası Ordu'ya teşekkür gösterilerinden birinde Mülkiyeliler.
 Kaynak: Dr. Cengiz Aslantepe, 2009

Ek 2: Dekan Prof. Fehmi Yavuz'un Öğrenci Utku ACUN¹⁰'a Cevabı

20 5 60

Bay Utku Acun

Ragıpbey Mahallesi 20 inci sokak No. 13

AKHISAR

16.V.1960 tarihli mektubunuzu aldım. İyi duygularınızdan dolayı teşekkürlerimi bildiririm.

İmtihan günleri hakkında, yakında Çıfı İdare Kumandanlığınca radyo ve gazetelerde yayınlanacak tebliği takip etmenizi tavsiye eder, gözlerinizden öperim.

Dekan

Prof. Fehmi Yavuz

Kaynak: Siyasal Bilgiler Fakültesi Personel Müdürlüğü Arşivi, Prof. Fehmi Yavuz Özlük Dosyası :1

10 O dönemin öğrencisi UTKU ACUN Hakkında:

Utku Acun, 1938'de Bolu'da doğdu.. Ankara'da 1960 yılında Siyasal Bilgiler Fakültesini bitirdikten sonra kaymakam adayı olarak Bolu'da göreve başladı. Kaymakamlık kursuna 1963'te ikincilikle bitirdikten sonra Türkiye Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü lisans öğrenimine birincilikle bitirdi. Stajını Bolu Kıbrısçık Kaymakam Vekili olarak yürüttü. İlk Kaymakamlığa Edirne Meriç İlçesinde başladı. Daha sonra sırasıyla Trabzon Çaykara, Ağrı Eleşkirt, Hatay Samandağı, Ankara Beypazarı kaymakamlıklarında çalıştı

Utku Acun, 1938 yılında Bolu'da doğmuştur. Bir öğretmen ailesinin çocuğudur. İlk ve orta öğrenimi Kula ve Akhisar da liseyi Balıkesir de birincilikle bitirdi Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi'ni 1960 yılında mezun oldu..

Utku Acun, Matematik Öğretmeni Yüksel ACUN ile evlendi. Öğrenciliği sırasında SBF Talebe cemiyeti ve MTTB Ankara, Üniversite ve yüksek Okullar Başkanlığı'nda bulunmuştur. Ülkemizin gençliğini Dünya Gençlik Teşkilatı [1957] ve genel kurullarında temsil etmiştir

Meriç, Çaykara, Eleşkirt, Samandağ, Beypazarı kaymakamlıkları, İstanbul Vali Yardımcılığı yaptı. 1980 yılında Adıyaman Valiliğine atandı. Daha sonra da 1983'te Isparta, 1986'da Merkez, 1987'de Konya, 1988'de Ordu, 1991'de Hatay, 1997'de Kütahya, 2000'de Balıkesir Valiliklerinde bulundu. 2003 Ağustos ayında yaş haddinden emekli oldu. Evli ve iki çocuk babasıdır. Türk İdareciler Derneği Yönetim Kurulunda uzun yıllar idarecilik yapmıştır.

http://tr.wikipedia.org/wiki/Utku_Acun ve <http://antakyavaliutkuacun.meb.k12.tr/> den yararlanılmıştır.
28 Mayıs 2010

Ek: 3. SBF Profesörler Kurulundan Prof. Fehmi Yavuz'a Şükran Borcu

17 Eylül 1960

Sayın Prof.

Fehmi Yavuz
İmar ve İskân Bakanı

Ankara

Fakültemiz Dekanlığını yaptığınız devre içinde ve 27 Mayıs İnkılabına takaddüm eden buhranlı günlerde her bakımdan övülmeğe layik davranışınız ve hizmetleriniz Fakültemiz Profesörler Kurulunun 15 Eylül 1960 tarihindeki toplantısında şükranla belirtilmiştir.

Bu hususla ilgili Profesörler Kararı örneğini ilişikte sunuyorum.

En derin saygılarımla.

Dekan

C.T.

Prof.Dr. Cahit Talas

AK/NG.

PROFESÖRLER KURULU KARARI ÖRNEĞİ

17 Eylül 1960

Toplantı tarihi : 15.9.1960
" sayı : 239

" bulunmayanlar: Prof.Dr.A.Ş.Esmer, Prof.Dr.
Burhan KŞni, Prof.Dr.H.S.
Selen, Prof.Dr.A.S.Bilge.
Doç.Dr.M.Aksoy, Doç.Dr.F.
Göçüklü

1 - Profesör Fehmi Yavuz'un Dekanlıktan istifası kabul edildi. Kendisine Fakülte Dekanlığı zamanında Fakülteye yapmış olduğu hizmetlerden ötürü, Profesörler Kurulunun şükran borcunun bildirilmesine ittifakla,

Karar verildi.

Kaynak: Siyasal Bilgiler Fakültesi Personel Müdürlüğü Arşivi, Prof. Fehmi Yavuz Özlük Dosyası :1

Ek: 4. Yüzbaşı Fethi GÜRCAN'ın Anılarından 28 – 29 Nisan 1960 Olayları¹¹

FETHİ GÜRCAN ÖĞRENCİLERE ATEŞ AÇILMASINI ENGELLİYOR

Ankara'da ise, Genelkurmay Başkanı ve Ankara Sıkıyönetim Komutanı'nın emri netti: "Ateş açın!". Bu emri yerine getirmekle görevli Bnb.Vehbi Ersü'nün ise buna hiç niyeti yoktu. Ancak, talimata karşı geldiği için hakkında tahkikat açılabilirdi. Ersü, emri vermemek için baygınlık geçiriyor numarası yaptı ve hastalanmış gibi Gülhane Hastahanesi'ne kaldırıldı. Bnb. Vehbi Ersü'nün yerine süvari birliğinde yine inisiyatifi Yüzbaşı Fethi Gürcan ele aldı. Sıkıyönetim Komutanı'yla şiddetli bir şekilde tartışarak ateş emrini durdurttu.

Yassıada Mahkemeleri İddianamesi:

"İstanbul'daki üniversite olaylarını haber alan Ankara Üniversitesi Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencileri, Hükümet'in davranışlarını protesto etmek için 29 Nisan 1960 günü bir toplantı düzenlemişlerdi.

Bu toplantıyı bir gün önce haber alan Sıkıyönetim Kumandanı General Namık Argüç toplantıya mani olmak için, toplantı ve yürüyüşe müsaade edilmemesi için, Ankara Garnizon ve Merkez Kumandanlıkları'na ve Emniyet Müdürlüğü'ne yazılı emir vermiştir.

28 Nisan 1960 günü saat 21.00'de 43'ncü Süvari Alay Kumandanı ve diğer subaylarını Merkez Kumandanlığı'nda toplayarak 'topluluklara, önce üç defa dağılmalarının ihtar edilmesini ve dağılmazlarsa, atlarla üzerlerine yürünmesini, bu da etkili olmazsa havaya, sonra üzerlerine ateş açılmasını' emretmiş ve 'Eğer vazifemizi yapmazsak başımızda Meclis Tahkikat Komisyonu vardır, bunun icra salahiyeti, sıkıyönetim kumandanı olmama rağmen, benim salahiyetlerimden fazladır. İcabında bu komisyon beni bile tevkif eder' diyerek, subaylara da gözdağı vermek istemiştir.

¹¹ <http://kutuphane.halkcephesi.net/Ben%20Ihtilalciyim/Bolum%201.htm> den alınmıştır. Erişim tarihi 27 Mayıs 2010

29 Nisan 1960 sabahı, saat 6.00 sıralarında Süvari Alayı'na giderek, kumandanlarla bir konuşma yapmış; 6-7 Eylül olaylarında görev aldığını söyledikten sonra 'yılın başı küçükken ezilmeli ve bunun için de şiddetli hareket edilmelidir. Aksi takdirde Meclis Tahkikat Komisyonu kararları çok ağırdır ve temyiz kabiliyeti de yoktur. Şiddet ve gerekirse ateş her şeyi hal edecektir' diyerek, sürekli temas halinde bulunduğu iktidar elebaşlarının amaçlarına uygun hareket planını açıklamıştır.

HUKUK VE SİYASAL BİLGİLER FAKÜLTESİ'NDEKİ PİÇLER

Namık Argüç, 3 Bölüğün Hukuk Fakültesi bahçesine girmesine emir vermiştir. O sırada bahçede bulunan öğrenciler Namık Argüç'ün Fakülteye geldiğini görünce ordu ve general lehine tezahürata başlamışlar ve askerinin bahçeden geri çekilmesi halinde dağılacaklarını söylemişlerdir. Öğrencilerin bu istekleri olumlu karşılanmış ve asker bahçeden çıkarak fidanlıklara doğru giderken, Ankara Valisi ile Emniyet Genel Müdürü Cemal Göktan ve birkaç sivil şahıs olay yerine gelmişler 'Hukuk Fakültesi'nden 20 ve Siyasal Bilgiler'den 100 kadar piçin alınması lazım geldiğini ve o zaman bunların bellerinin kırılacağı' şeklindeki konuşmaları üzerine, Sıkıyönetim Kumandanının verdiği bir emirle 3. ve 4. Bölükler tekrar fakülte bahçesine girmişler ve öğrencileri cop kullanarak binaya sokmaya çalışan emniyet mensuplarına yardıma başlamışlardır. (Bu konuşmalar tanıklarca duyulmuştur)

Öğrencilerin İstiklal Marşı'nı söylemeye başlamaları üzerine subaylar selam durmuşlar, bunu gören Ankara Valisi, müdahale ederek aralarında tartışmalar başlamış, o zaman Sıkıyönetim Kumandanı, Hukuk Fakültesi'nin Siyasal Bilgiler tarafındaki kapısı önüne bir manga askeri saf halinde dizdirerek silahlarını doldurmalarını emretmiştir. Bunu görerek müdahale etmek isteyen Grup Kumandanı'na: 'Benim yaptığım işlere burnunu sokma, bu manganın kumandasını eline al ve ateş ettir' emrini vermiş.

Grup Kumandanı ateş ettirecek bir durum olmadığını ve bu tasarrufun yasalara aykırı olduğunu bildirmiş olmasına rağmen Argüç, bu isabetli uyarıyı yapan Birlik Kumandanı'nı: 'Şimdi seni tutuklatırım' diye tehdit ederek oradan uzaklaşmıştır. Durumdan yararlanan Grup Kumandanı, birliğin tüfeklerini boşalttırmış ve Teğmen Tanju'ya kim emir verirse versin katiyen ateş ettirmemesini tembih etmiştir.

Böylece Hukuk Fakültesi olaylarında ateş açılmamıştır. Öğrencilerin serbest bırakılmaları için Hukuk Fakültesi Dekanı tarafından yapılan müracaatları,

Sıkıyönetim Kumandanı: “Ben Meclis Soruşturma Komisyonu’na bunları tutuklattığımı bildirdim, oradan haber almadan öğrencileri serbest bırakmam’ diyerek reddetmiştir.

Binaya giren polislerin tecavüzü sonunda yaralanan bazı öğrencilerin dışarıya çıkmaya başladığı anda fakülte içinden: ‘Polisler bizi öldürüyorlar’ diye feryat ve yardım sesleri geldiği halde, Vali, Argüç ve Emniyet Genel Müdürü bu seslere kulak vermemişlerdir.

Polis ve polis görevlilerinin yaratılan faciadaki rollerini tamamladıkları ve ortalığı kırıp geçirdikleri sırada hukuklu arkadaşları için protestoya başlayan Siyasal Bilgiler Fakültesi öğrencilerinin, Hukuk Fakültesi öğrencilerinin serbest bırakılmalarını istedikleri görülmüştür.

Saldırganları durdurabileceklerini düşünen öğrenciler bayrak çekmiş ve İstiklal Marşı’nı söylemeye başlamış ve ordu lehine tezahürat yapmışlardır.

Bu arada nümayişçilerin merkezi sıkleti Hukuk’tan Siyasal Bilgiler Fakültesi’ne kaymıştır. Sıkıyönetim Kumandanı, Vali ve Emniyet Genel Müdürünün, polis kuvvetlerini coplarla Siyasal Bilgiler öğrencilerinin üzerine hücumla geçirdikleri görülmüştür.

Ankara Valisi ve Cemal Gökhan sürekli olarak telsizle Namık Gedik, Medeni Berk ve Adnan Menderes’le konuşmuş ve olaylar hakkında bilgi vererek, onlardan yeni direktifler almışlardır. (Dosyadaki telsiz konuşmalarını içeren banttan)

Polis kuvvetleri birkaç defa dalgalar halinde fakültelerin içine girmeye çalışmışlarsa da, öğrencilerin pencerelerden taş, kömür vesaire atmaya başlamaları karşısında bu girişimlerden vazgeçmişlerdir. Öğleye doğru Namık Argüç, bir saat kadar sonra fakülteler bölgesinden ayrılmıştır.

Saat 13.00’te geri geldiğinde 53 adet süvari erini atlarından indirerek cephesi Fakülte binasına gelmek üzere Hukuk ve Siyasal Bilgiler Fakülteleri arasındaki yol üzerine dizdirttiği görülmüştür. Bu ateş hazırlığı safhasında öğrenciler, Argüç’le konuşmak istemişler, bundan yararlanan 3.Bölük Kumandanı, erlerin dolu tüfeklerini boşalttırmıştır. Bu arada gelen itfaiye arabası, öğrencilere su sıkmak istemiş, fakat öğrenciler tarafından vitesten çıkarılan araba oradan uzaklaştırılmıştır. Bunu gören Argüç, 3. Bölük Kumandanı’na ateş ettirmesini emretmişse de, Bölük Kumandanı ancak Grup Kumandanı’ndan emir alacağını söyleyerek, bu emri dinlememiştir. Bu kez, Argüç Grup Kumandanı’na ateş ettirmesi için emir vermiş, fakat o sırada itfaiye arabasının oraya girmesi nedeniyle

emir yerine getirilememiştir. Namık Argüç, Grup Kumandanı'na ateş ettirme emrini tekrarlamıştır.

Grup Kumandanı 'Kanun ve emirler muvacehesinde ateş edilecek bir hal yoktur, ateş ettirmem' diye karşılık vermiş ve 'müsaade edin, polis çekilsin, öğrenciler bize itaat ediyor; biz dağıtalım' demişse de, Argüç bu ikaza 'sizi tutukluyorum' sözü ile karşılık vermiş ve oradaki erlere tekrar silahlarını doldurarak öğrencilerin bulunduğu binaya karşı cephe aldırılmış, bir kısım tanıkların ifadelerine göre 'Menzile ateş', 'Hedefe ateş' diyerek emir vermiş ve asker de Fakülte Binasına ve öğrencilerin buldukları yerlere ateş etmişlerdir. Atılan 100-200 adet mavzer mermileri çatı kısmına, balkona, dersane pencerelerine, dersane içindeki duvar ve tavanlara, fakültenin giriş kapısı sütunlarına ve kapı yanındaki otomobilin motor kısmına isabet etmiştir. Grup kumandanı ve subayların müdahalesiyle ateş kestirilmiştir.

Askerlerin ateşe başladığı sırada Vali Dilaver Argun ve Cemal Göktan olay yerinde, polis kuvvetlerine 'Ne duruyorsunuz, hücum edin' demeleri üzerine polislerin bina içine girerek, koridorlara ve sınıflara sığınmış olan öğrencileri dövdükleri, tabanca kullanarak bazılarını yaraladıkları, Dekan ve profesörlerle idarecilerin yaptıkları girişimler sonunda, subayların da gayretiyle Emniyet Kuvvetleri'nin dışarıya çıkarıldıkları anlaşılmıştır.

Diğer taraftan Bilirkişi Raporu ve krokinin incelenmesinden anlaşılacağı üzere, askerler tarafından açılan ateşin hedef gözetilerek yapıldığı ve balkonda, pencerelerde ve bahçede gruplar halinde toplu bulunan öğrencilerin yere yatmaları ve ateşten içgüdüleriyle sakinmaları sonunda yaralanmadıkları anlaşılmıştır."

“DEMOKRASİ” YERİNE İSYANI SEÇTİ

Sıkıyönetim Komutanı'nın "ateş emrini" engelleyen Yzb. Fethi Gürcan, polislin saldırılarından korumak için, Siyasal Bilgiler Fakültesi ve Hukuk Fakültesi önündeki gençleri, sakin bir şekilde cemselere doldurtup bir kaç sokak ötede serbest bıraktırmaya başladı.

Bu gençlerden bazıları, tanık olarak geldikleri Yassıada Mahkemeleri'nde, ismini bilmedikleri kendilerini bırakan uzun boylu süvariden heyecanlı bir övgüyle bahsedeceklerdi. Bu cesur subayın kim olduğunu bilen söylemekten kaçınmıyordu.

"Gençlik ve polis arasında kıyasıya bir çatışma cereyan ediyordu. Bu çatışma bir aylık bir zaman süreci içinde silahlı çatışmaya kadar dayandı. Ankara

Üniversitesi, Örfi İdare Komutanı Korgeneral Argüç tarafından ateş altına alındı. Merhum Bnb. Fethi Gürcan'ın cesur müdahalesi ile ateş kestirildi ve büyük bir katliam önlendi”

Fethi Gürcan 28–29 Nisan 1960 Olayları'nda Siyasal Bilgiler ve Hukuk Fakültesi'ndeki öğrencilerin üzerine ateş emrini dinleseydi, 21 Mayıs 1963'te Harbiyelilerin üzerine ateş emrini dinleyenler gibi demokrasi kahramanı olacaktı. O isyanı seçti.

“Sıkıyönetim komutanı erlere yeniden silahlarını doldurttu, fakülte binasına cephe aldırıldı ve “Menzile ateş!” emrini kendisi verdi. Fethi kendisini emri yerine getiren erlerin önüne attı ve “Ateşi kesin!” diye bağırdı. Sesi, kendisi gibi ateşi durdurmak için ortaya atılan birkaç subayın sesiyle birlikte yankılandı. Sonunda ateş kesildi.”